

Uczymy się grać na gitarze

- Uczymy się grać na gitarze

Wprowadzenie

> Scenariusz lekcji dla nauczyciela:

W zakresie gry na instrumentach. Uczeń:

1) gra na instrumentach ze słuchu lub i przy pomocy nut (w zespole lub i solo) na jednym lub kilku instrumentach melodycznych (do wyboru np. flet podłużny, flażolet, flecik polski, pianino, keyboard, gitara, dzwonki, metalofon, ksylofon i inne) oraz perkusyjnych niemelodycznych: schematy rytmiczne, melodie, proste utwory, akompaniamenty;

4) tworzy z pomocą nauczyciela i samodzielnie: proste struktury rytmiczne, swobodny akompaniament rytmiczny i melodyczny, instrumentalne ilustracje dźwiękowe do scen sytuacyjnych, tekstów literackich i obrazów;

5) improwizuje oraz tworzy – pod kierunkiem nauczyciela lub i samodzielnie – różnorodne wypowiedzi muzyczne według ustalonych zasad, z użyciem dostępnych lub wykonanych przez siebie instrumentów.

4. W zakresie słuchania i percepcji muzyki. Uczeń:

1) świadomie słucha wybranych dzieł literatury muzycznej (fragmentów lub i w całości): reprezentatywnych dla kolejnych epok (od średniowiecza do współczesności), muzyki jazzowej i rozrywkowej, polskich pieśni artystycznych i patriotycznych, utworów ludowych w postaci oryginalnej i artystycznie opracowanej;

2) rozpoznaje ze słuchu:

A) brzmienie instrumentów muzycznych,

II. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania.

Uczeń odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej:

2) różnicuje wartości rytmiczne nut i pauz;

5) potrafi posługiwać się symboliką beznutową (np. tabulaturą, fonogestyką, uproszczoną fonogestyką, tataizacją).

3. Uczeń wykazuje się znajomością i dokonuje podziału:

1) instrumentów muzycznych ze względu na źródło dźwięku – nazywa i charakteryzuje je;

III. Kultura muzyczna, narodowe i światowe dziedzictwo kulturowe. Uczeń:

1) zna repertuar kulturalnego człowieka, orientując się w sztandarowych utworach z dziejów historii muzyki i współczesnej kultury muzycznej oraz wartościowej muzyki popularnej;

3) poszukuje informacji o muzyce w wydawnictwach książkowych, multimedialnych i innych dostępnych źródłach.

Nauczysz się

rozpoznawać słuchem brzmienie gitary klasycznej;

wskazywać elementy budowy gitary klasycznej;

rozpoznawać akordy zapisane w postaci diagramu i tabulatury;

grać na gitarze prosty akompaniament.

Budowa gitary

Jean-Baptiste Greuze, „Gitarzysta”, 1757, Muzeum Narodowe w Warszawie, wikimedia.org, domena publiczna

Polecenie 1

Posłuchaj utworu i zwróć uwagę na brzmienie gitary i technikę gry na tym instrumencie.

Źródło: opracowanie: online skills, licencja: CC BY 3.0.

Gitara to instrument strunowy, szarpany. Najczęściej posiada 6 strun, ale są gitary, które mają zarówno mniej, jak i więcej strun. Istnieją różne rodzaje gitar, najbardziej popularne to klasyczna, akustyczna i elektryczna.

Gitara klasyczna, guitaronline.pl, CC BY 3.0

Gitara akustyczna, guitaraonline.pl, CC BY 3.0

Gitara elektryczna, online-skills, CC BY 3.0

Budowa gitary klasycznej, gamawitczak.pl, CC BY 3.0

> **Ważne!**
>
> Bardzo ważną sprawą jest strojenie gitary. Warto pamiętać, że nawet bardzo drobne zmiany temperatury czy wilgotności wpływają na zmiany stroju. Zatem przed każdą grą trzeba sprawdzić, czy gitara dobrze stroi! Gitara rozstraja się również podczas grania. Ważne jest, żebyś od początku nauki nabierał świadomości poprawnego stroju instrumentu. Na początek możesz korzystać ze stroików elektronicznych (tunerów), które można zakupić w sklepie muzycznym. Istnieją również aplikacje na smartfon, które możesz zainstalować i z nich korzystać. Z czasem, kiedy nabędziesz praktyki, wystarczy Ci Twoje ucho.

Zanim zaczniesz grać – pozycja ciała, akordy, chwyty, funkcje, diagramy akordów, tabulatury...

Na początek proponuję Ci wysłuchanie utworu z gatunku muzyki flamenco. W tym czasie zapoznaj się z informacjami dotyczącymi pozycji ciała i trzymania gitary podczas gry. Zastosuj to w praktyce.

Źródło: opracowanie: online skills, *Michael Lucarelli*, licencja: CC BY 3.0.

Pozycja ciała

Prawidłowa pozycja ciała gitarzysty, online-skills, CC BY 3.0

Prawidłowe ułożenie palców lewej ręki, pik.kielce.pl, CC BY 3.0

Ułożenie prawej ręki, gitaradlapoczatkujacych.pl, CC BY 3.0

Jeżeli jesteś leworęczny, możesz grać tak, jak grają praworęczni lub robić wszystko odwrotnie. Wówczas trzeba przełożyć struny i trzymać gitarę „do góry nogami".

Akordy

Akord to współbrzmienie kilku dźwięków. W muzykowaniu amatorskim akordy na gitarze częściej nazywane są chwytami lub funkcjami. Żeby zagrać akord, trzeba palcami lewej dłoni nacisnąć struny w odpowiednich miejscach na gryfie, zaś dłonią prawą szarpnąć struny.

Na początek poznasz kilka najprostszych do zagrania akordów durowych i molowych. Najczęściej stosuje się zapis skrócony akordów. Akordy durowe oznacza się wielką literą, np. „C" dla C-dur, „G" dla G – dur, „D" dla D –dur itp. Natomiast akordy molowe oznacza się małą literą, np. „a" dla a – moll, „e" dla e – moll, „d" dla d – moll itp. Możesz również spotkać opracowania z końcówką „major" dla akordów durowych i „minor" dla akordów molowych, np. C – major = C – dur = C i analogicznie a – minor = a – moll = a.

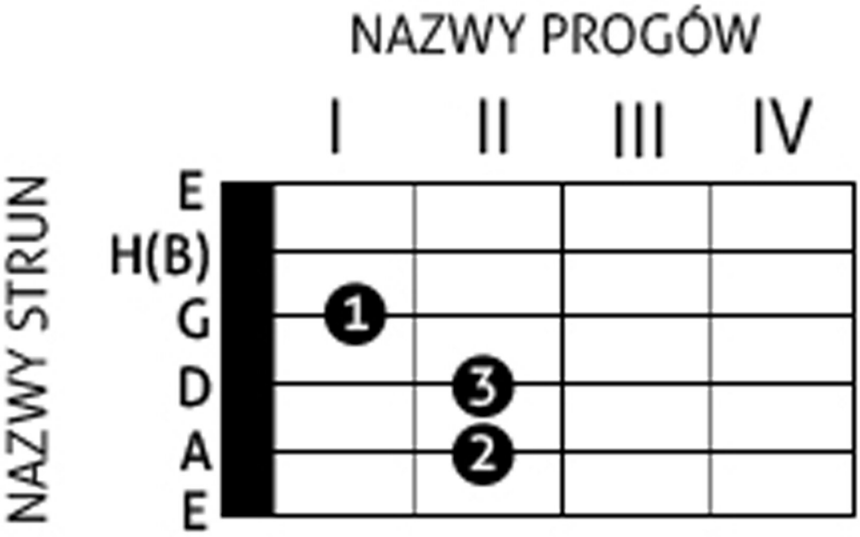
W opracowaniach zagranicznych dźwięk „h" jest często przedstawiany jako „b".

Jak czytać diagramy akordów?

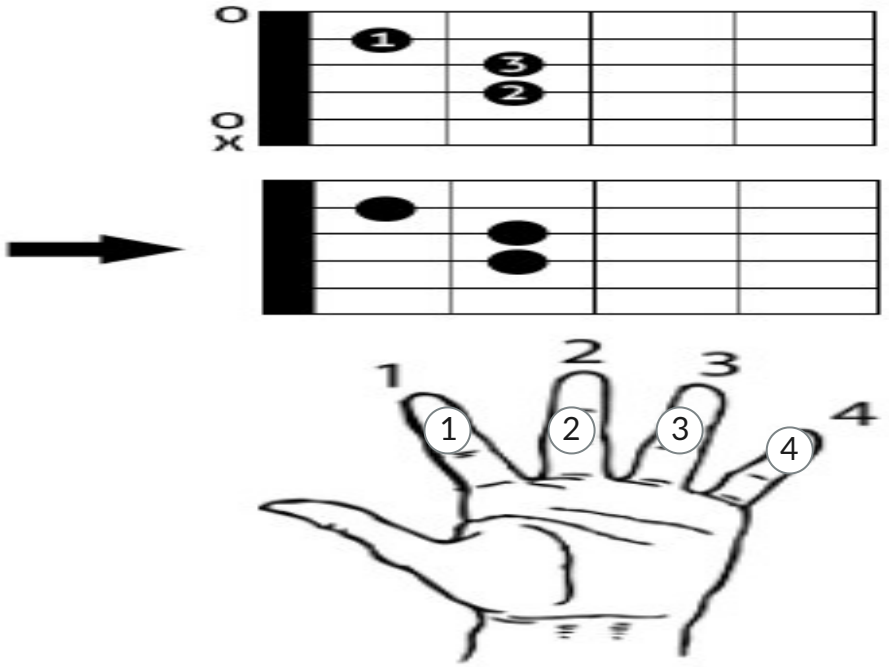
Akordy dla gitary przedstawia się na diagramach przedstawiających część gryfu gitary. Używa się w tym celu kilku znaków:

- 0, 1, 2, 3, 4 – miejsce na gryfie, w których powinniśmy umieścić palce lewej dłoni gdzie „0" – oznacza uderzenie pustej struny, zaś „x" – strunę, której nie szarpiemy;
- cyfry rzymskie – oznaczają numer progu.
- Nazwy strun czytając diagram od dołu od struny najgrubszej, czyli brzmiącej najniżej do strumy najcieńszej, czyli brzmiącej najwyżej: E, A, D^1, G^1, H^1, E^2. Dwie

pierwsze są z oktawy małej - te są bez cyfr). Kolejne nuty, czyli D^1,G^1,H^1 pochodzą z oktawy razkreślnej, zaś E^2 pochodzi z oktawy dwukreślnej.

Można również spotkać uproszczone zapisy diagramów bez oznaczeń, którymi palcami oraz które struny powinniśmy zagrać.

1. palec wskazujący

2. palec środkowy

3. palec serdeczny

4. palec mały

Diagram akordu a – moll zapisany w sposób szczegółowy; Diagram akordu a – moll zapisany w sposób uproszczony; Oznaczenia palców, guitaronline.pl, CC BY 3.0

Podstawowe akordy

Czytając diagramy akordów zwróć uwagę na to, że na diagramie struny są odwrotnie oznaczone niż na gitarze (np. struna E basowa na gitarze jest na górze, a na diagramie na dole). Numery progów liczy się od główki gitary.

Fragment gryfu z zaznaczonymi numerami progów i nazwami strun, guitaronline.pl, CC BY 3.0

Przed Tobą kilka akordów. Nastrój gitarę i próbuj zagrać każdy akord przedstawiony na diagramie. Na początek, w sposób bardzo prosty, pociągnij po prostu po strunach palcami prawej ręki od góry do dołu.

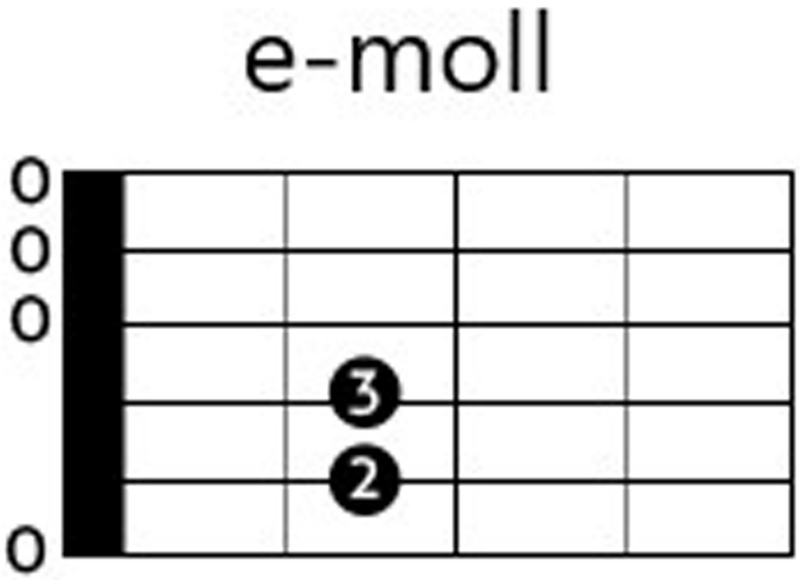

Diagram dla akordu e-moll, guitaronline.pl, CC BY 3.0

Chwyt akordu e-moll na gryfie, guitaronline.pl, CC BY 3.0

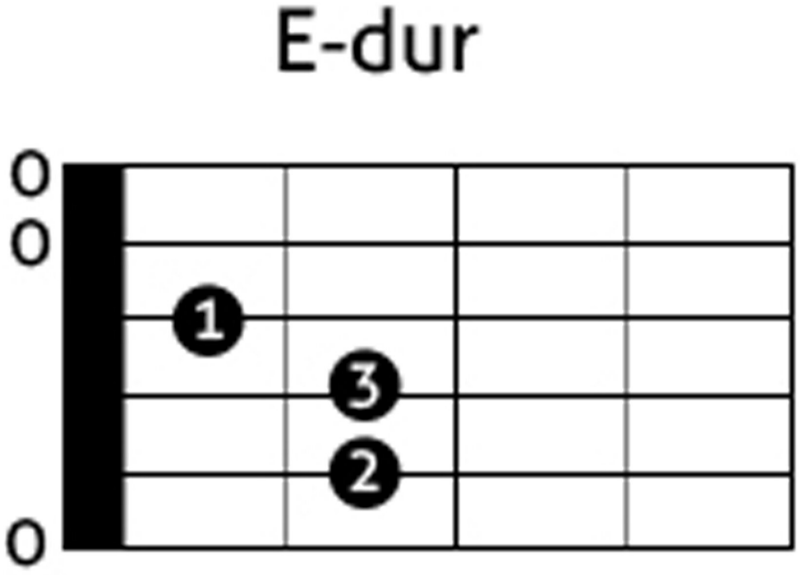
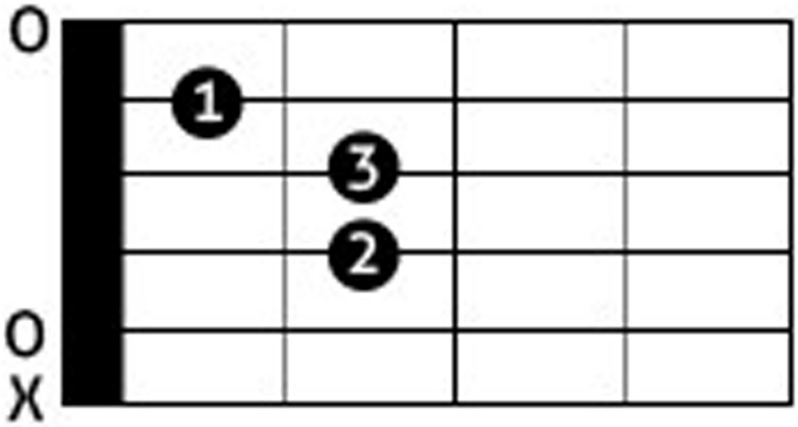

Diagram dla akordu E-dur, guitaronline.pl, CC BY 3.0

Chwyt akordu E-dur na gryfie, guitaronline.pl, CC BY 3.0

a-moll

A-dur

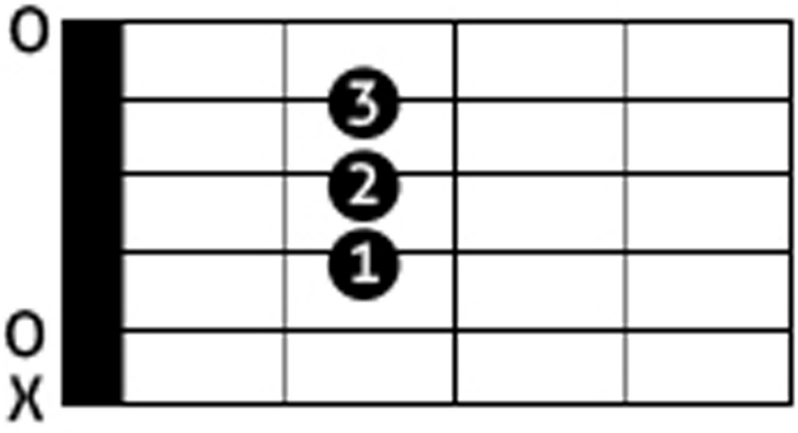
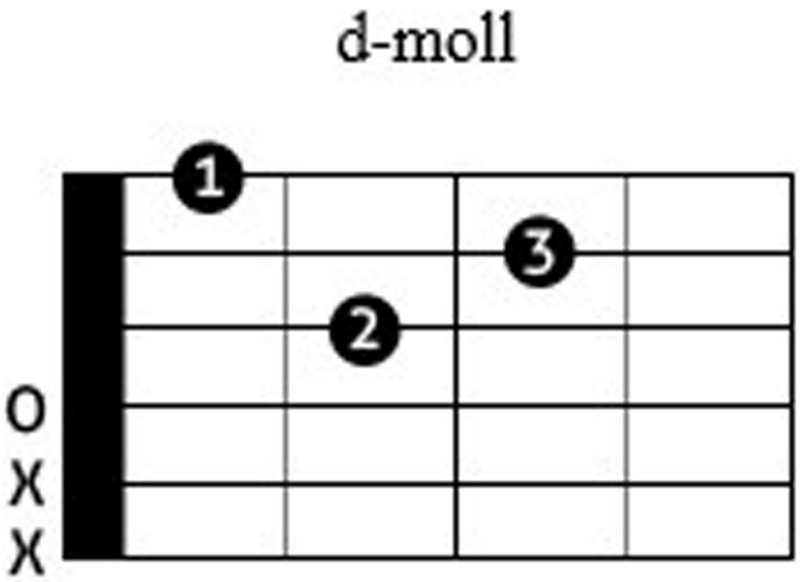
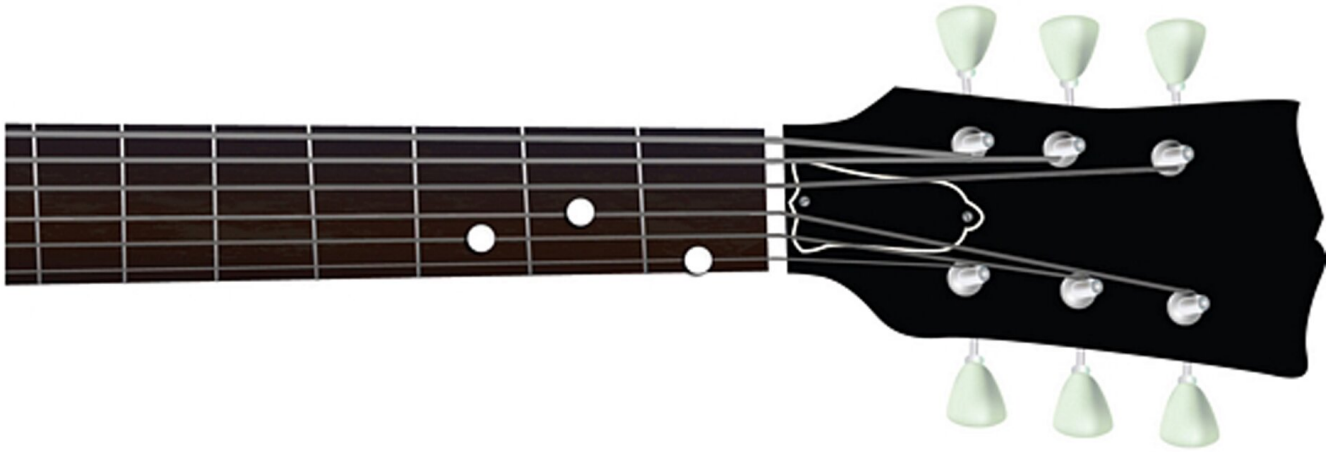

Diagram dla akordu A-dur, guitaronline.pl, CC BY 3.0

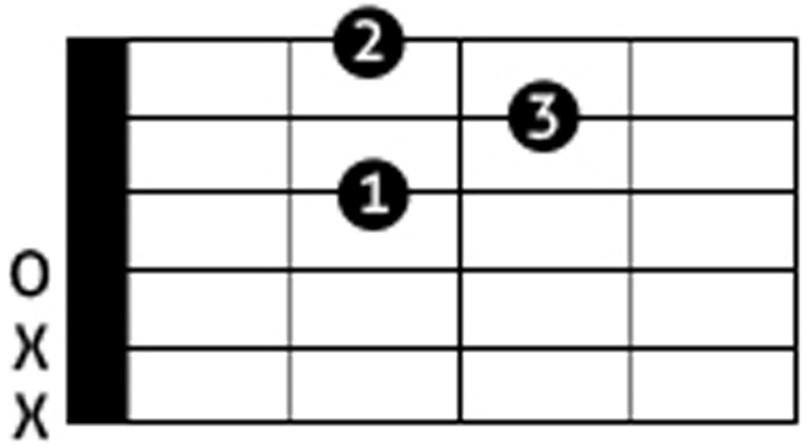

Chwyt akordu A-dur na gryfie, guitaronline.pl, CC BY 3.0

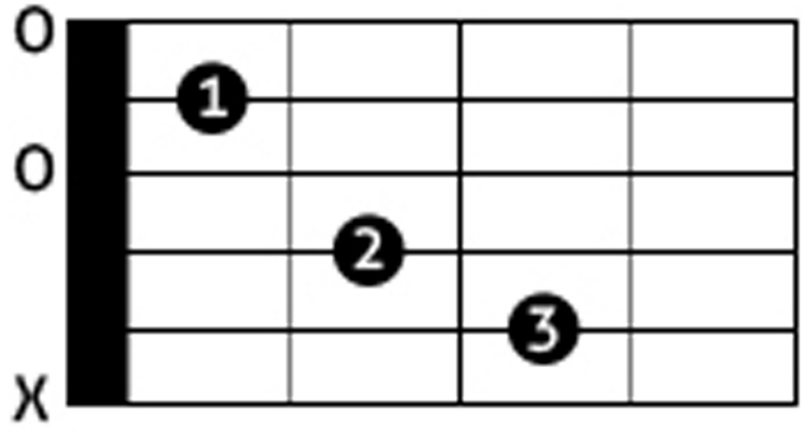

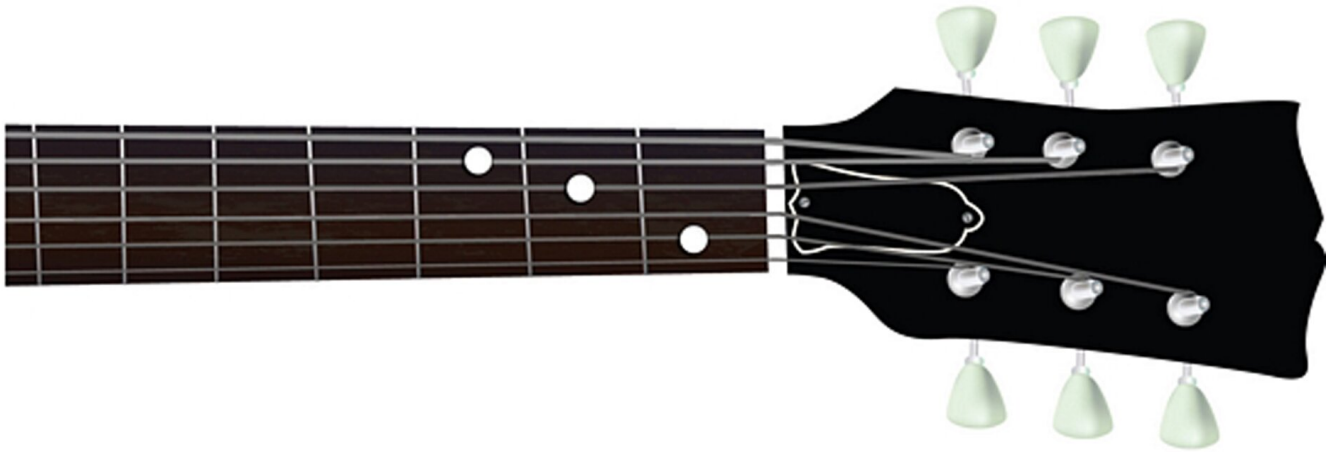
D-dur

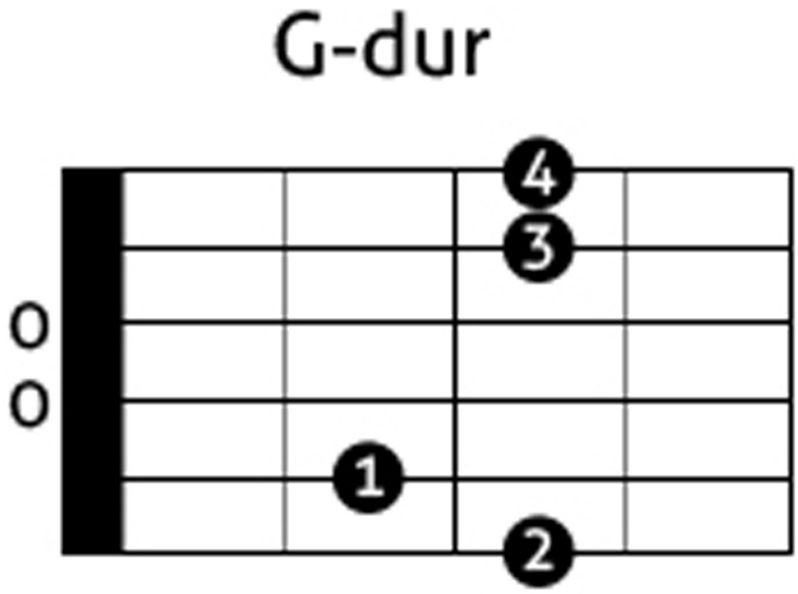

C-dur

Tabulatury

Możesz spotkać się również z zapisem akordów w formie tabulatury. Wówczas trzeba pamiętać o tym, że cyfry określają nie to, którym palcem trzeba zagrać, lecz na którym progu należy przycisnąć strunę, np.:

E |--0--| - uderzenie pustej struny E,

H|--1--| - przyciśnięcie struny H na pierwszym progu,

G|--2--| - przyciśnięcie struny G na drugim progu,

D|--2--| - przyciśnięcie struny D na drugim progu,

A|--0--| - uderzenie pustej struny A,

E |--x--| - struny E nie gramy.

> **Polecenie 2**
> Przed Tobą ćwiczenie praktyczne. Przygotuj gitarę i spróbuj zagrać prosty utwór - *Płynie, Wisła płynie*.

```
E1-||--0---4-2-0------0--------------0--------------5-5--7-4-4--5--2-2---0-4------|-
B2-||----0-------4--2---4--2-2-0---2---4--2-2-0---0--------------------4----------|-
G3-||-----------------------------------------------------------------------------|-
D4-||-----------------------------------------------------------------------------|-
A5-||-----------------------------------------------------------------------------|-
E6-||-----------------------------------------------------------------------------|-

E1-||----5-5--7--4-4--5--2-2----0-0-----------------------------------------------|-
B2-||--0---------------------3-----------------------------------------------------|-
G3-||-----------------------------------------------------------------------------|-
D4-||-----------------------------------------------------------------------------|-
A5-||-----------------------------------------------------------------------------|-
E6-||-----------------------------------------------------------------------------|-
```

Pierwsze rytmy...

Szarpanie strun palcami prawej dłoni zapisuje się za pomocą strzałek.

↑ - ten znak określa uderzenie strun prawą ręką z góry,

↓ – ten znak określa uderzenie strun prawą ręką z dołu.

> **Polecenie 3**
> Przed Tobą zapis prostego rytmu w metrum 2/4 |↑ ↑↓|. Czytaj nuty, posłuchaj nagrania i spróbuj wielokrotnie powtórzyć ten rytm. Na początku ćwicz w wolniejszym tempie. Ćwicz na jednym z najprostszych akordów, np.: e –moll. Jeżeli opanujesz dobrze ten rytm, zagraj go wielokrotnie bez zatrzymywania.
>
> # Wystąpił błąd
>
> Źródło: wybór online skills, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).
>
> Na nagraniu akompaniament gitarowy, oparty na jednym najprostszym akordzie e-moll, grany w rytmie 1 ćwierćnuta, 2 ósemki.

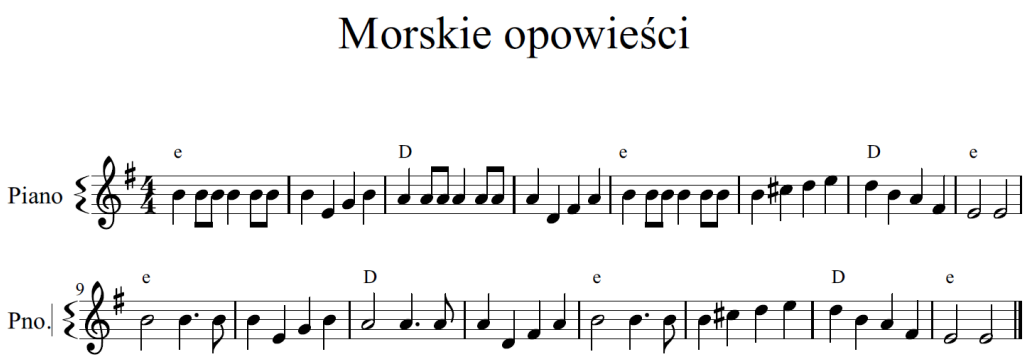
Gramy na gitarze

Źródło: Johannes Vermeer, *„Gitarzystka”* Obraz olejny namalowany około 1672 roku.

Za chwilę zagrasz pierwszą piosenkę pt. *Morskie opowieści*. Śledź zapis muzyczny i graj razem z melodią. Do akompaniamentu wystarczą tylko dwa proste akordy e – moll i D – dur. Akordy są zapisane nad pięciolinią. Na początek skorzystaj z rytmu:

4/4|↑ ↑↓ ↑ ↑↓|

Wystąpił błąd

Źródło: *Morskie opowieści*, wybór online skills, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Na nagraniu melodia piosenki „Morskie opowieści". Sama melodia piosenki, nagrana bez akompaniamentu na instrumencie klawiszowym. Piosenka jest żywa i radosna.

Sprawdź swoją wiedzę

Polecenie 4

Podczas rozwiązywania zadania pierwszego posłuchaj utworu na gitarę.

Wystąpił błąd

Źródło: *Utwór gitarowy Svena Lundestada „Bossa in Re"*, wybór online skills, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Na nagraniu utwór gitarowy Svena Lundestada „Bossa in Re". Pogodny utwór w charakterze latynoamerykańskim wykonany na gitarze solo.

Ćwiczenie 1

Pokoloruj gitarę.

Ćwiczenie 2

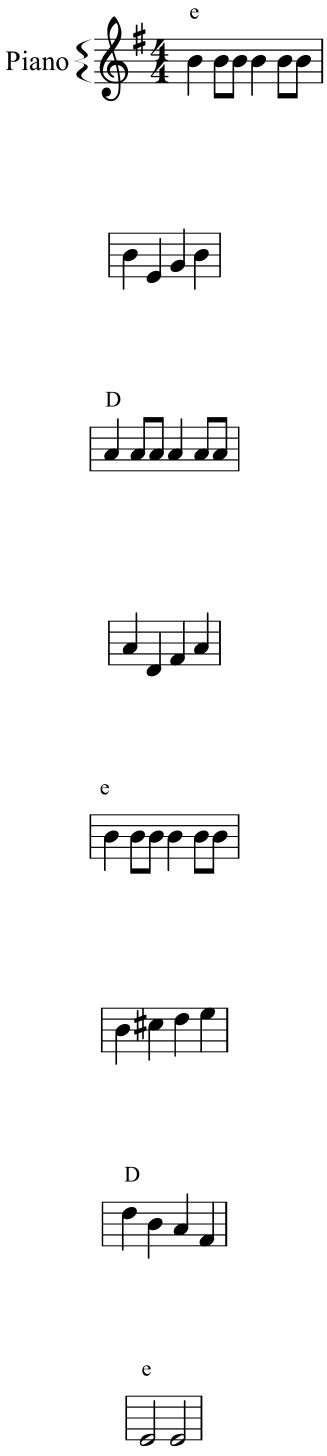
Wskaż na grafice elementy gitary klasycznej, tj. pudło rezonansowe, naciągi, mostek, otwór rezonansowy

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

Ułóż z rozsypanki melodię *Morskie opowieści*.

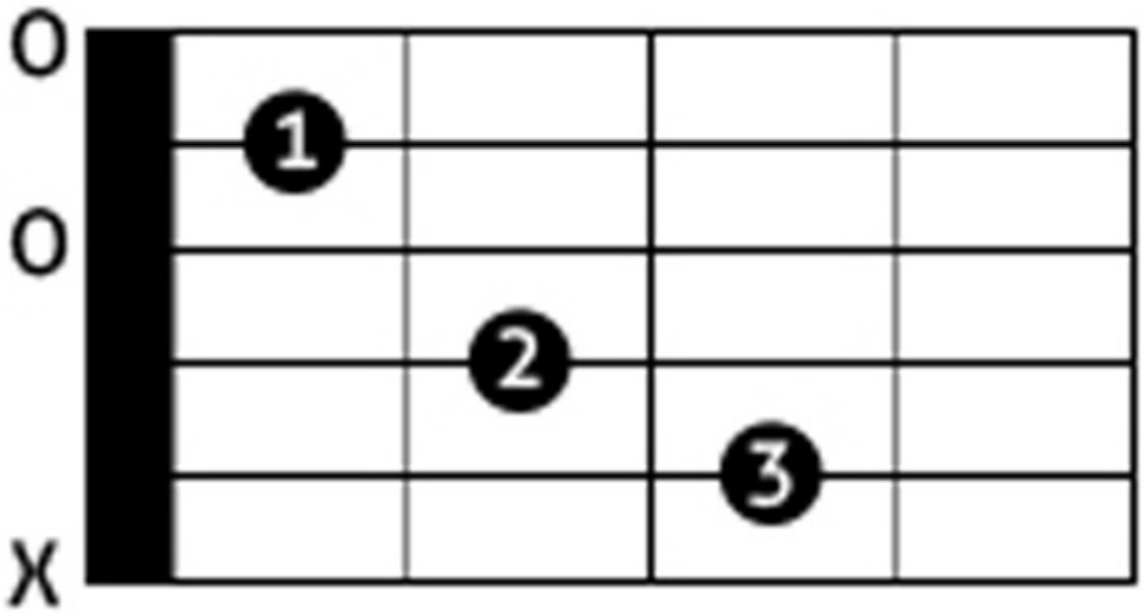
Ćwiczenie 5

Ćwiczenie 6

Ćwiczenie 7

Wskaż nazwę akordu, który został przedstawiony na ilustracji.

- C-dur
- e-moll
- E-dur
- A-dur
- a-moll

Ćwiczenie 8

Wskaż gitary elektryczne.

- Gitara
- Gitara
- Gitara
- Gitara

Polecenie 5

Wyszukaj nazwiska sławnych gitarzystów różnych gatunków muzycznych, posłuchaj ich utworów i wpisz w okienko te, które najbardziej Ci się podobają. Wpisz krótkie uzasadnienie.

Słownik pojęć

Akompaniament

[wł. accompagnamento ‘wtór’, ‘orszak’], tło muz. towarzyszące głównej partii melodycznej, wykonywanej zazwyczaj solo (przez jednego instrumentalistę lub śpiewaka) i stanowiące jej uzupełnienie harmoniczne, także rytmiczne i kolorystyczne.

Akord

współbrzmienie co najmniej trzech różnych dźwięków.

Dur

[łac.], major, w systemie dur-moll rodzaj (tryb) skali, tonacji (np. C-dur), trójdźwięku.

Flamenco

folklor południowej Hiszpanii, łączący taniec z muzyką i śpiewem (tzw. cante flamenco); w szczególności rodzaj pieśni popularnej zwłaszcza w Andaluzji, wykonywanej z towarzyszeniem kastanietów i gitary, z charakterystycznymi figurami ostinatowymi i ostro szarpanymi dźwiękami; typowe są inwokacje w rodzaju „aj, aj” oraz melizmatyka (melizmat); istnieje wiele hipotez tłumaczących pochodzenie (flamandzkie, cygańskie, mauretańskie) i nazwę f., np. od tańca cano; natomiast niezaprzeczalny jest związek f. z praktyką wykonawczą muzyki cygańskiej (jednak wyłącznie na terenie Hiszpanii).

Gitara

[hiszp. < gr.], instrument z grupy chordofonów szarpanych.

Gryf

w instrumentach strunowych: listwa z drewna, nad którą są umieszczone struny.

Metrum

[łac. < gr.], zasada porządkowania przebiegu dźwięków w utworze pod względem ich wartości rytmicznej (tzn. relatywnego czasu trwania) i rozkładu akcentów w obrębie taktu.

Moll

odmiana skali diatonicznej, gamy lub tonacji oparta na małej tercji.

Rezonansowe pudło

część instrumentu o stosunkowo dużej powierzchni, współdrgająca na zasadzie rezonansu z jego wibratorem, np. struną.

Tabulatura

notacja muzyczna w XV–XVII w. służąca do zapisu utworów na organy, lutnię, gitarę itp.; zbiór utworów muzycznych zapisanych w ten sposób.

Słownik pojęć został opracowany na podstawie:

red. Andrzej Chodkowski, Encyklopedia muzyki, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.

Galeria dzieł sztuki

Źródło: Jean-Baptiste Greuze, *„Gitarzysta”*, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Źródło: Johannes Vermeer, *„Gitarzystka”* Obraz olejny namalowany około 1672 roku.

Biblioteka muzyczna

Źródło: opracowanie: online skills, licencja: CC BY 3.0.

Źródło: opracowanie: online skills, *Michael Lucarelli*, licencja: CC BY 3.0.

Wystąpił błąd

Źródło: wybór online skills, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Na nagraniu akompaniament gitarowy, oparty na jednym najprostszym akordzie e-moll, grany w rytmie 1 ćwierćnuta, 2 ósemki.

Wystąpił błąd

Źródło: *Morskie opowieści*, wybór online skills, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Na nagraniu melodia piosenki „Morskie opowieści". Sama melodia piosenki, nagrana bez akompaniamentu na instrumencie klawiszowym. Piosenka jest żywa i radosna.

Wystąpił błąd

Źródło: *Utwór gitarowy Svena Lundestada „Bossa in Re"*, wybór online skills, Materiał wykorzystany na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu).

Na nagraniu utwór gitarowy Svena Lundestada „Bossa in Re". Pogodny utwór w charakterze latynoamerykańskim wykonany na gitarze solo.

Bibliografia

red. Andrzej Chodkowski, *Encyklopedia muzyki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1995.

Jarosław Lipski, *Gitara klasyczna*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 2001.